

Teadussüsteemi programm 2023-2026

Tulemusvaldkond	Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele
Valdkonna arengukava	Eesti teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021–2035 (TAIE arengukava)
Programmi nimi	Teadussüsteemi programm
Programmi eesmärk	Eesti teadus on kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine.
Programmi periood	2023–2026
Peavastutaja (ministeerium)	Haridus- ja Teadusministeerium (HTM)
Kaasvastutajad (oma valitsemisala asutused)	Sihtasutus Eesti Teadusagentuur (ETA) Haridus- ja Noorteamet (Harno)

Programm panustab Teadus- ja arendustegevuse, innovatsiooni ning ettevõtluse arengukava 2021-2035 (TAIE arengukava) järgmiste mõõdikute täitmisse¹:

Üldeesmärk	Mõõdik*	Viimane tegelik tase	Sihttase 2035
Eesti teadus, arendustegevus, innovatsioon ja ettevõtlus suurendavad koostoimes Eesti ühiskonna heaolu ja majanduse tootlikkust, pakkudes konkurentsivõimelisi ja kestlikke lahendusi Eesti ja maailma arenguvajadustele.	Riigieelarves kavandatud TA rahastamine osakaaluna SKP-st (%) Allikas: Riigieelarve ja RE seletuskiri	1 (2021)	≥1
	Erasektori TA kulutuste tase SKP-st (%) Allikas: Statistikaamet	0,98 (2020)	2
	Nominaalne tööjõutootlikkus EL-27 keskmisest (%) Allikas: Eurostat	84,8 (2021)	110
	Koht Euroopa innovatsiooni tulemustabelis (koht tulemusrühmas) Allikas: Euroopa Komisjon	Tugev innovaator (2020)	Innovatsiooni- niliider

*Mõõdikute metoodikat on kirjeldatud TAIE arengukavas.

Programmi eesmärk: Eesti teadus on kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine

Teadussüsteemi programmi ülesanne on **tagada Eesti teaduse üldine toimevõime, sh kõigi eluvaldkondade vajadusi arvestava teadussüsteemi toimimist tagava keskkonna loomine ja teadusvaldkonna üldise võimekuse kasvatamine**. Programm kannab hoolt selle eest, et Eestis oleks

¹ TAIE arengukava eesmärgi ja mõõdikute täitmisse panustavad kolm programmi, millest üks on teadussüsteemi programm. Lisaks teadussüsteemi programmile rakendatakse ka teadmussiirde programmi (HTM ja MKM ühisprogramm) ja ettevõtluskeskkonna programmi (MKM). Arengukava üldeesmärgi saavutamise ja mõõdikute seire toimub tulemusvaldkonna aruandluse raames ega hakka kajastuma programmide tasandil.

kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine teadustöö, tugevad teadusasutused, aktiivne ja tunnustatud teadlaskond ja selle järelkasv, heal tasemel teadustaristu ja võimalused rahvusvaheliseks koostööks. Ühiskonna teadmuspõhise arengu ja majanduskasvu vältimatu eeltingimus on kõigi eluvaldkondade vajadusi arvestav kõrgetasemeline, arenev ja valdkondlikult mitmekesine teadussüsteem. Selleks tuleb tagada teadusasutuste strateegiline areng, sh jätkata uute teadmiste, tehnoloogiate ja ideede loomiseks vajalike alusuuringute rahastamist, parandada teadlaste enesetäiendusvõimalusi ja töötingimuste konkurentsivõimet, seista hea teadlaskonna juurdekasvu eest, võimaldada kasutada heal tasemel teadustaristut nii Eestis kui ka välismaal ja osaleda rahvusvahelises teadmusringluses ning kindlustada uute teadmiste ja ideede jõudmine kõrgharidusõppesse ja selle kaudu tööturule.

Programmi kogueelarve

Teadussüsteemi programm	RES 2023-2026			
	2023	2024	2025	2026
Programmi meetmed				
Meede 1. Teadussüsteemi järjepideva toimimise kindlustamine (programmi kogukulud tuhandetes eurodes)	186 132	186 071	182 829	191 990
Programmi tegevused				
Tegevus 1. Teadusasutuste ja teadlaskonna arengu toetamine	166 157	172 993	171 451	176 912
Tegevus 2. Teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse kindlustamine	19 975	13 078	11 378	15 078

Olukorra lühianalüüs

Eestis on aastatega välja kujundatud kvaliteedikonkurentsil põhinev toimiv ja arenev teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni (edaspidi TAI) süsteem. Kasvanud on teadlaste rahvusvahelise koostöö aktiivsus, teaduse kõrget taset näitav publitseerimisaktiivsus ja publikatsioonide kvaliteet ning edukus EL teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis. Eesti paistab silma EL raamprogrammis võidetud lepingute mahu poolest². Eestis rajatud nüüdisaegsed ülikoolide ning teadusasutuste hooned ja laborid loovad teadustööks rahvusvaheliselt atraktiivseid tingimusi. Tartu Ülikool Eesti rahvusülikoolina on jõudnud maailma 300 parima ülikooli hulka ning on Kesk- ja Ida-Euroopa ülikoolide vaieldamatu number üks. Mitmed Eesti teadlased on jõudnud maailma enimtsiteeritud teadlaste hulka.

Teadussüsteemi suurimad väljakutsed on järgmised:

- Eesti eripära on teadusrahastuse kõrge projektipõhisus ja välisallikate suur osakaal teaduse rahastamises – eriti avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse (TA) puhul. Teadussüsteemi kõrge taseme ja kestliku kvaliteedi kindlustamine vajab sihipärast ja järjekindlat riigipoolset tuge, sh teadusasutuste kõrge kvaliteediga tegevuste järjepidevat toetamist, teadlaste algatustel põhinevate uurimisprojektide, eesliini teadus- ja arendustegevusega kursis olevate teadusrühmade (sh tiptasemel teadusrühmade koostöö) rahastamist, heal tasemel teadustaristu kindlustamist ja selle jätkusuutlikku majandamist, tuge nii rahvusvahelises teaduskoostöös (sh Eesti teadlaste suurem aktiivsus konsortsiumide moodustajate ja projektide koordineerijatena) kui ka riigisisese koostöö edendamist. Teadussüsteemi baasvõimekuse tagamine on vältimatu eeldus, et jõuda teadussaavutuste ühiskondlike ja majanduslike rakendusteni ja aidata kaasa ühiskonna väljakutsete lahendamisele. Seejuures on vaja tagada tõukefondide toel saavutatud tulemuste

² Raamprogrammist Horisont 2020 saadud toetus SKP kohta võrreldes EL28 keskmisega (=100%) 2021. a andmete põhjal Eestis 338%. Allikad: eCORDA, Eurostat, ETAg-i arvutused.

nagu kõrgetasemeline teadustaristu või tippkeskustes toimuva tiptasemel teadusrühmade koostöö jätkusuutlikkus ning kindlustada sellistele tegevustele riigi tugi riiklikes rahastusskeemides.

- TAIE arengukavas seatud eesmärkide saavutamiseks vajab Eesti mitu korda rohkem teadlasi ja insenere kui meil täna on, eriti väljaspool akadeemiat, nii era kui avalikus sektoris. Eesti jääb teadlaste arvult 1000 töötaja kohta OECD riikide võrdluses kaugelt maha juhtivatest innovatsiooniriikidest, eriti suur on lõhe erasektoris³. Eestis napib väljaspool akadeemiat inimesi, kes oskaksid ja tahaksid tegeleda teadus- ja arendustegevusega. Samal ajal on ka doktoriõppe atraktiivsus madal ja varem sihiks seatud 300 doktorikraadi kaitsmist aastas ei ole seni saavutatud⁴. Seetõttu tuleb rohkem tähelepanu pöörata nii teadlaste ja inseneride järelkasvule kui akadeemilise karjääri atraktiivsuse suurendamisele.
- Kvaliteetseks teadus- ja arendustegevuseks nii akadeemilises sektoris kui väljaspool seda on vaja heal tasemel teadustaristut. Riigi huvides on kindlustada teadus- ja arendustaristu optimaalne kasutus ja jätkusuutlik majandamine ning seetõttu on oluline pakkuda taristuteenuseid nii teadusasutustele, kõrgkoolidele kui ettevõtetele ja avalikule sektorile. Teadustaristute kõrgeid investeeringuid ja ülalpidamiskulusid silmas pidades on Eestil mõistlik osaleda taristute arendamise ja kasutamise rahvusvahelises koostöös. Nii saab Eesti teadlastele kindlustada juurdepääsu uurimis- ja arendustööks vajalikule tiptasemel taristule.
- Teadus- ja arendustegevuse kõrge kvaliteedi ja konkurentsivõime tagamiseks on Eestile kui väikesele riigile oluline võimendada Eestis loodud teadmust ning teadus- ja arendustegevusi rahvusvahelises teadmusloomes ja -võrgustikes osalemise kaudu. Nii tagatakse maailma eesliiniteadmiste ja tehnoloogiaarenduste jõudmine Eestisse ja panustatakse Eestis loodud teadmusega maailma tippteadusesse. Tugevdamist vajab Eesti teadlaste võimekus võtta juhtroll rahvusvahelistes tegevustes, sh tuleb kasvatada Eesti teadlaste aktiivsust konsortsiumide moodustajate ja projektide koordineerijatena ning kaasata uusi sihtrühmi.

Olulisemad programmi (arendus)tegevused 2023-2026 aastal:

- Tagatakse teadus- ja arendustegevuse rahastamine vähemalt 1% SKP-st mahus, hoides uurimistoetuste ja baasfinantseerimise suhet 50:50. Piisav baasfinantseerimise maht on eelduseks TA-asutuste jätkusuutlikuks toimimiseks, paindliku ja akadeemilise töö mitmekesisust arvestava, mitmekülgset arengut ja suuremat stabiilsust pakkuva akadeemilise karjäärimudeli kujundamiseks ja elluviimiseks, asutuse teadustööks vajaliku taristu tagamiseks ning tihedamaks koostööks ettevõtete ja teadusasutuste vahel. Kiirenenud palga- ja hindade kasv toob kaasa täiendava koormuse ka teadusasutuste püsikulude vaatest ning vähendab teadussüsteemi konkurentsivõimet, mistõttu on hädavajalik kasvatada teadussüsteemi põhiinstrumentide mahtu. Teaduspõhise kvaliteetse kõrgharidusõppe arendamiseks otsitakse võimalusi kasvatada rakenduskõrgkoolide teadus- ja arendustegevuse võimekust.
- Noorteadlaste järelkasvu kindlustamiseks jätkatakse doktoriõppe atraktiivsuse kasvatamise toetamist ja doktoriõppe reformi elluviimist (doktorantide liikumist nooremteaduri positsioonile). Doktorikraadiga inimeste arvu kasv, eriti väljaspool ülikoole, on vältimatu eeltingimus Eesti majanduskasvu hoogustamiseks ning kõrgema lisandväärtuse suunas liikumiseks. Doktoriõppe reformi tulemusena määratletakse doktorandi selgem positsioon teadlaskarjääris, sh võimaldatakse ülikoolides või TA-asutustes doktorantidele nooremteaduri lepinguline ametikoht. Tõukefondide toel alustatakse koostöödoktorantuuri (teadmussiirde doktorantuuri) toetamist,

³ Teadlaste täistöökohtade osakaal kõigist hõivatutest 2020. a seisuga on Eestis 0,82%. See jääb EL keskmisele (0,98%) selgelt alla, eriti erasektoris.

⁴ 2021. a EHISE andmete põhjal oli kaitsstud doktorikraadide arv 222.

mille käigus doktorant-nooremteadurid töötavad asutustes või ettevõtetes tööandjatele huvipakkuvate teemadega. Muudatuste tulemustena kasvab doktoriõppe tulemuslikkus, õpe on paremini seotud ühiskonna vajadustega ning doktorikraadiga töötajate karjääriväljavaated mitteakadeemilistel ametikohtadel laienevad.

- Jätkatakse eesti keele ja kultuuri alaste ning haridusuuringute toetamist, et tagada eesti hariduse, keele ja kultuuriruumi kestlikkus. Need uuringud on olulised Eesti riigi, ühiskonna, rahvuse ja keele püsijäämiseks ja arenguks, sh Eesti kultuuriruumi ja ühiskonna toimimismudelite uurimiseks, ühiskonna arenguvajaduste lahendamiseks ning globaalsete arengusuundumustega kohanemise toetamiseks. Masinõppe ja tehisintellekti kiire arengu kontekstis on oluline toetada eesti keeletehnoloogiliste lahenduste väljatöötamist ja nende kasutusele võtmist. Jätkatakse haridusuuringute programmi rakendamist, et tagada Eesti hariduse edutegurite süsteemne uurimine ja selle põhjal tõenduspõhine poliitikakujundamine.
- Tipptasemel uurimisrühmade interdistsiplinaarse koostöö toetamiseks jätkatakse teaduse tippkeskuste tegevuse toetamist. Teaduse tippkeskustel on Eesti teaduses oluline roll, kuna need koondavad mitme teadusasutuse uurimisrühmi, soodustavad koostööd nii Eestis kui ka rahvusvaheliselt, toetavad noorte teadlaste järelkasvu ning aitavad teadustulemusi populariseerida. 2023. a alustatakse tippkeskuste toetamise üleviimisega tõukefondide vahenditelt riiklikule toetuskeemile, tuginedes 2022. a teostatud tippkeskuste meetme hindamise tulemustele.
- Jätkatakse riikliku tähtsusega teadustaristu arendamist ja taristu teenuste kättesaadavuse tagamist nii ettevõtetele kui avaliku sektori asutustele, sh rakenduskõrgkoolidele. 2023. a alustatakse teadustaristu toetamise üleminekut tõukefondide rahastuselt riiklikele vahenditele, arvestades 2022. a ette valmistatud taristu toetamise põhimõtteid. 2023. a alustatakse riikliku teadustaristu teekaardi uuendamise protsessiga.
- Jätkatakse teaduse rahvusvahelistumise tegevuste toetamist. Rahvusvahelises teaduskoostöös osalemise mõju suurendamiseks ja potentsiaali realiseerimiseks toetatakse teadlaste suurema initsiatiivi võtmist rahvusvahelistes koostööprojektides ja laiendatakse raamprogrammis osalejate ringi. Eesti osaleb aktiivselt EL partnerlustes, missioonides ja rahvusvahelistes teadustaristutes ning teaduskoostöö organisatsioonides.
- Koostöös Eesti Teadusagentuuri, teadusasutuste ja teadlasorganisatsioonidega jätkatakse teaduseetika korralduse ja järelevalve süsteemi ülesehitamist ning viiakse seda ellu.
- Jätkuvalt peetakse oluliseks teadusliku maailmavaate kujundamist hariduse kõigil tasemetel ja vormides. Ühiskonda mõjutavate otsuste langetamisel tuginetakse teaduslikult põhjendatud faktidele ning teaduskommunikatsiooni peetakse teadustöö lahutamatuks osaks. Senisest rohkem tähelepanu pööratakse Eesti teadustulemuste jõudmisele laiema avalikkuseni.

Programmi mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase*	Viimane tegelik tase	2022	2023	2024	2025	2026	2035
10% maailmas enamsiteeritud teadusartikli hulka kuuluvate Eesti artiklite osakaal (%)	9 (2021)	9,0	9,6	10,2	10,8	10,9	12,5
Positiivselt evalueeritud TA-asutuste lepingulise teadus- ja arendustegevuse maht akadeemilise töötaja kohta (maht eurodes)	35 280 (2020)	28 300	29 800	31 400	32 900	34 400	50 000

*Mõõdikute metoodikat on kirjeldatud TAIE arengukavas.

Meede 1. Teadussüsteemi järjepideva toimimise kindlustamine

Programmis on üks meede. **Meetme eesmärk on programmi eesmärk – Eesti teadus on kõrgetasemeline, mõjus ja mitmekesine.** Meetme mõõdikud on programmi mõõdikud ja meetme kulud on programmi kogukulud, vt eespool.

Tegevus 1.1. Teadusasutuste ja teadlaskonna arengu toetamine

Tegevuse eesmärk on toetada teadusasutustes ja uurimisrühmades tehtavat teadus- ja arendustegevust ning teadussüsteemi toimimist toetavaid tegevusi, sh tagada võimalused osalemiseks rahvusvahelises teaduskoostöös.

Programmi tegevused keskenduvad teadusasutuste ja teadlaskonna arengu toetamisele ja selleks vajaliku arengukeskkonna tagamisele. Programmi tegevusse on koondatud tegevused **teadussüsteemi üldise toimevõime ja teadusasutuste strateegilise arengu** tagamiseks, sh uute teadmiste, tehnoloogiate ja ideede loomiseks vajalike **(alus)uuringute toetamiseks, teadlaste töötingimuste ning teadlaskonna juurde- ja järelkasvu** tagamiseks. Toetatakse tipptasemel uurimisrühmade interdistsiplinaarset Eesti-sisest ja rahvusvahelist koostööd **teaduse tippkeskustes**, soodustades noorte teadlaste järelkasvu ning teadustulemuste populariseerimist. **Teaduse populariseerimise ja teadushariduse tegevused** on suunatud Eesti elanike, sh noorte teaduse ja tehnoloogia juurde toomisele, valdkonna vastu huvi tekitamisele ja hoidmisele selleks, et toetada teadusliku mõtteviisi levikut ühiskonnas, et teadusel ja teadlaskonnal oleks innustunud järelkasv ning teadustegevus ja selle väljundid oleks nähtavad ühiskonnas laiemalt, soodustades nii teadmistepõhise ühiskonna arengut. Toetatakse **eesti keele, kultuuri- ja haridusalaseid uuringuid**, et tagada eesti hariduse, keele ja kultuuriruumi kestlikkus. Samuti toetatakse **osalemist rahvusvahelises teadmusringluses**, sh teadlasmobiilsust, osalemist rahvusvahelistes võrgustikes ja EL ühisalgatustes, programmides, partnerlustes, koostöös kolmandate riikidega, Eesti teaduse rahvusvahelist tutvustamist ning turundustegevusi. Osamine rahvusvahelises teadmusloomes on vältimatu osa teadus- ja arendustegevuse kõrge kvaliteedi ja konkurentsivõime tagamisest.

Tegevuse mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase	2023	2024	2025	2026	2035
Kõrgetasemeliste publikatsioonide arv teadlaste ja inseneride arvu kohta*	1,6 (2020)	1,4	1,4	1,4	1,4	1,5
Teaduse mitmekesisuse mõõdik (väljatöötamisel), alg- ja sihttase selguvad pärast mõõdiku väljatöötamist 2022. a						
Eesti edukus EL teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Euroopa Horisont: koht riikide võrdluses võidetud lepingute mahu alusel SKP kohta, % EL keskmisest, kusjuures EL = 100**	(338) 2. koht riikide võrdluses (2021)	Top 5	Top 5	Top 5	Top 5	Top 5
EL teadus- ja arendustegevuse raamprogrammis Euroopa Horisont projektides osalevate Eesti organisatsioonide arv***	259 (kumulatiivselt)	250	260	270	280	350

	2014-2021)					
--	------------	--	--	--	--	--

*Eesti Teadusinfosüsteem (ETIS), Statistikaamet **eCorda, Eurostat ***eCorda

Programmi tegevuse rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Tegevus	2023	2024	2025	2026
Tegevus 1.1. Teadusasutuste ja teadlaskonna arengu toetamine				
KOKKU KULUD	165 496	172 332	170 789	176 250
AMORTISATSIOON	618	618	618	618
KOKKU INVESTEERINGUD	44	44	44	44

Tegevuse kirjeldus

Teenus 1.1.1. Teadus- ja arendustegevuse põhiinstrumentide rakendamine
<p>Eesmärgiks on TA-tegevuse põhiliste rahastusinstrumentide rakendamine ja nende mahu kasvatamine kooskõllaliselt ajutise iseloomuga tõukefondide investeeringutega, et saavutada TAI süsteemi kestlikkus ja loodud võimekuse realiseerumine.</p> <p>Teadusasutuste teadus- ja arendustegevuse toetamine, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teadusasutuste baasfinantseerimine. Baasfinantseerimine on teadus- ja arendustegevuse finantseerimine teadus- ja arendusasutuste strateegiliste arengueesmärkide realiseerimiseks, sh riigisiseste ja -väliliste projektide kaasfinantseerimiseks, uute uurimissuundade avamiseks ning taristusse investeerimiseks. • Nooremteadurite palgatoetus (doktoriõppe reformi elluviimise jätkamine) teadlaste järelkasvu kindlustamiseks. Doktorantidele tagatakse nooremteadurite positsioon, mis kindlustaks neile töölepinguga seotud sissetuleku ja sotsiaalsed tagatised. • Institutsionaalse arendusprogrammi (ASTRA) raames toetatakse kõrgkoolide ja teadus- ja arendusasutuste strateegilist arengut, sh vastutusvaldkondade arendamist, keskendumist strateegilisele põhitegevusele. Teadlaste ja inseneride järelkasvu tagamiseks toetatakse doktorikoole. Toetatakse ülikoolide, TA-asutuste ja rakenduskõrgkoolide teenuste väljaarendamist ettevõtlikkoostöö laiendamiseks (teadustaristu avamine ettevõtetele, rakendusuringute võimekuse kasvatamine jm), tugiteenuste kvaliteedi tõstmist, samuti vastutusvaldkondade õppe- ja teadustöö kvaliteedi arendamist. Tegevuste toetamine lõppeb 2023. a., edaspidi toetatakse TA-asutuste ja kõrgkoolide strateegilist arengut (teadmussiidre võimekuse kasvu) teadmussiidre programmi tegevuste kaudu (ASTRA+), kõrgkoolide õppetegevuse kvaliteedi arendamisega seotud tegevused hakkavad edaspidi kajastuma haridus- ja noorte programmis (kõrgharidus). <p>Konkurentsipõhiste uurimistoetuste tagamine, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uurimistoetused positiivselt evalueeritud teadus- ja arendusasutuses töötava isiku või uurimisrühma kõrgetasemelise teadus- ja arendustegevuse projekti elluviimiseks sh järeldoktori teadustöö toetamiseks eraldatav toetus. • Kõrgetasemeliste uurimisrühmade interdistsiplinaarse koostöö toetamine teaduse tippkeskuste kaudu. Toetatakse tippkeskuste alusuuringuid, rakendusuringuid ja arendustegevust, teadus- ja arendustegevuse jaoks vajalike vahendite ja aparatuuri soetamist, teadlaste koolitamist ja järelkasvuga seotud tegevusi, tippkeskuste riigisisest ja rahvusvahelist koostööd, teadustegevuse tulemuste levitamist. 2023. a alustatakse tippkeskuste toetamise üleviimisega tõukefondide vahenditelt riiklikule toetuskeemile, tuginedes 2022. a teostatud tippkeskuste meetme hindamise tulemustele.
Teenus 1.1.2. Teadussüsteemi tugiteenuste pakkumine
<p>Viiakse ellu tegevusi teadussüsteemi üldise toimimise kindlustamiseks (teadus- ja arendustegevust toetavad tegevused), sh kaetakse TAI süsteemi tegevuskulud.</p> <p>Teadussüsteemi koostööpartnerite toetamine, sh:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Riigi TA-asutuste tegevuskulud • Eesti Teaduste Akadeemia (ETA) tegevustoetus (sh uurija-professorite rahastamine) • Muud tegevused ja kulud (sh riigi TA-asutuste muude tulude arvel tehtavad kulud, õppelaenu, kaudsed kulud) <p>Teadussüsteemi haldamise tegevuste toetamine, sh</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti Teadusagentuuri (ETAg) tegevustoetus • Eesti Teadusinfosüsteemi (ETIS) toimimine ja arendamine • Teaduskommunikatsiooni ja teaduse populariseerimise toetamine, sh • Teaduskeskus AHHAA tegevustoetus • Riigi teaduspreemiad • Teaduse populariseerimise projektikonkurss ja teadustööde riiklike konkursside preemiad

- Rakendatakse alameedet "**Teaduse populariseerimine**" (**TeaMe+**) (telesaated, õppematerjalid, kampaaniad, teadusuudiste platvormid, teadlaste ja poliitikute dialoogi edendamine ja toetamine, kodanikuteaduse edendamine ja toetamine; erinevatest allikatest rahastatud teadusprojektide tulemuste avalikult kättesaadavaks tegemine, teaduskommunikatsiooni alased tegevused erinevatele sihtgruppidele nii eesti kui vene keeles jpm).
- Viiakse ellu avatud taotlusvooru **Teeme+** projektid, kus toetatakse süsteemseid teadust populariseerivaid üritustesarju ja tegevusi, loodus-, täppisteaduste ja tehnikavaldkondades (LTT) huviringide arendamist ning ettevõtete kaasamist teaduse ja LTT populariseerimisse. 2023. a töötatakse välja jätkumeede teaduskommunikatsiooni ja teaduse populariseerimise toetamiseks.

Teenus 1.1.3. Ministeeriumi vastutusvaldkondadele vajaliku teadus- ja arendustegevuse toetamine

Ministeeriumi vastutusvaldkondadele vajaliku teadus- ja arendustegevuse toetamine, sh rakendatakse HTM valdkondlikke teadus- ja arendustegevuse programme humanitaar- ja sotsiaalteaduste valdkonnas, mis toetavad TAIE fookusvaldkonna „Elujõuline Eesti ühiskond, keel ja kultuuriruum“ sihtide täitmist. Programmid toetavad poliitikavajadustest tulenevate eesti keele, ajaloo, hariduse ja kultuuri kõrge teadusliku tasemega uuringuid, keeletehnoloogiliste lahenduste arendamist ja soodustatakse nende võimalikult laialdast rakendamist.

- Programm "**Eesti keel ja kultuur digiajastul**"
- Programm "**Eesti keeletehnoloogia**"
- **Haridustegevuse programm**

Teenus 1.1.4. Teaduse ja kõrghariduse rahvusvahelistumise toetamine

Eesmärk on tagada teadlastele ja teadusasutustele võimalused osalemiseks rahvusvahelises teaduskoostöös. Osalemine rahvusvahelises teadmusloomes on vältimatu osa teadus- ja arendustegevuse kõrge kvaliteedi ja konkurentsivõime tagamisest. Meetmesse on koondatud tegevused, mis toetavad osalemist rahvusvahelises teadmusringluses, sh teadlasmobiilsust, osalemist rahvusvahelistes võrgustikes ja EL ühisalgatustes, programmides, partnerlustes, koostöös kolmandate riikidega, Eesti teaduse rahvusvahelist tutvustamist ning turundustegevusi.

Teadustöötajate rahvusvahelises teadmusloomes osalemise toetamine, sh

- Tegevuste „**Mobilitas Pluss**“ ja „**DoRa Pluss**“ raames toetatakse teaduse ja kõrghariduse rahvusvahelistumist: toetatakse järeldoktoreid ja tagasipöörduvaid teadlasi, ERC granditaotluste ettevalmistamist, tippteadlasi, Euroopa Teadusruumi, Innovaatilise Liidu ja Horisont 2020 algatustes osalemist, rahvusvahelisi koolitusi ja õppevisiite teadlastele, noorteadlaste ja magistrantide osalemist rahvusvahelises teadmuringluses, välismagistrantide ja -doktorantide kaasamist. Jätkatakse Eesti teaduse rahvusvahelist tutvustamist ning "Research in Estonia" ja „Study in Estonia“ turundustegevusi Eestis õppimise ja töötamise võimaluste tutvustamiseks. 2023. a alustatakse „Mobilitas Pluss“ jätkuprogrammi elluviimist. „DoRa Pluss“ tegevused lõppevad 2023. a ja jätkutegevused kajastuvad edaspidi haridus- ja noorteprogrammis (kõrgharidus).

Rahvusvahelise teaduskoostöö algatuste toetamine, sh

- ETAg-i välisteaduskoostöö tegevustoetus. Ministeeriumideüleses ja partneritevahelises koostöös tagatakse Eesti osalemine **Euroopa teadusruumi algatustes** (sh teadustegevuse ühiskavandamises, Euroopa innovatsioonipartnerluses, Balti ja Põhjala ühisruumi algatustes, Seal of Excellence rakendamine, Teaming tegevustes) ning Eesti TA-programmide avatus rahvusvaheliseks koostööks vastastikku kasulikel alustel, arendatakse koostöövõimalusi ja ühiseid algatusi **kolmandate riikide teadlaste ja teadusasutustega**.
- Jätkatakse Euroopa Majanduspiirkonna välisabist rahastatava „**Haridus ja teadus – Balti teaduskoostööprogrammi**“ elluviimist teaduskoostöö soodustamiseks Balti ja Põhjala suunal.

Rahvusvaheliste koostöölepingute toetamine ja rahvusvaheliste teadusorganisatsioonide liikmemaksud. Tegevuste kaudu tagatakse Eesti liikmelisusest tulenevate kohustuste täitmine rahvusvahelises teadmuskoostöös, sh Euroopa Neutronkiirgusallika European Spallation Source (ESS) rajamisel ning ülalpidamiskulude katmisel ning Euroopa Kõrgjõudlusega andmetöötuse ühissettevõttes (EuroHPC) ning võimaldatakse Eesti teadlaste osalemist Euroopa Tuumauuringute Organisatsiooni, Euroopa Kosmoseagentuuri, Euroopa Molekulaaruuringute Labori ja teiste samalaadsete organisatsioonide teadusprojektides.

Tegevus 1.2. Teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse kindlustamine

Tegevuse eesmärk on kindlustada kõrgel tasemel teadustöö tegemiseks vajalik ligipääs kvaliteetsele teadustaristule ja taristu teenuste arendamine ja pakkumine.

Toetatakse **riikliku tähtsusega teadustaristu** investeeringud ja juurdepääsu riiklikult olulistele rahvusvahelistele teadustaristutele, teadustaristu haldajate jätkusuutliku majandamismudeli väljatöötamist ja juurutamist, sh toetades **taristu teenuste** väljaarendamist ja rakendamist ning laborite akrediteerimist, et avada teadustaristu ühiskasutuseks nii ettevõtjatele kui avalikule sektorile. Kindlustatakse teadustöö tegemiseks vajalik juurdepääs andmetele ja teadustulemustele, sh **andmearhiivide ja -kogude ning teadusraamatukogude** tegevuse jätkumine ning juurdepääs olulistele teadusandmebaasidele.

Tegevuse mõõdikud ja sihttasemed

Mõõdik/Sihttase	Viimane tegelik tase (2020)	2022	2023	2024	2025	2026	2035
Täiustatud uuringutealase taristuga asutustes töötavate teadurite arv (mõõdik vähemalt kuni 2023. a)*	920,38 (kumulatiivselt 2014-2021)	≥827,58	≥827,58	-	-	-	

* EL tõukefondide meetme aruannete alusel

Programmi tegevuse rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Tegevus	2023	2024	2025	2026
Tegevus 1.2. Teadustaristu kvaliteedi ja kättesaadavuse kindlustamine				
KOKKU KULUD	19 692	12 795	11 095	14 795
KOKKU INVESTEERINGUD	283	283	283	283

Tegevuse kirjeldus

Teenus 1.2.1. Riikliku tähtsusega teadustaristu toetamine teekaardi alusel
Riikliku tähtsusega teadustaristu toetamine, sh <ul style="list-style-type: none">
Toetatakse investeeringute kava alusel riikliku tähtsusega teadustaristuobjektide rajamist ja Eesti osalemist ESFRI teekaardi jt rahvusvahelistes teadustaristutes. Lisaks taristuobjektide rajamise (sh ehitamine, kaasajastamine, laboriseadmed ja aparatuur) toetamisele toetatakse teadustaristu abil pakutavate teenuste väljaarendamist, taristuga seotud kollektsoonide, andmearhiivide, andmebaasidega seotud tegevusi, koostöötegevusi jms. Tagatakse EENET-i tegevustoetus, sh liikmemaksud. 2023. a alustatakse teadustaristu toetamise üleminekut tõukefondide rahastuselt riiklikele vahenditele, arvestades 2022. a ette valmistatud taristu toetamise põhimõtteid. 2023. a alustatakse riikliku teadustaristu teekaardi uuendamise protsessiga.
Toetatakse tuumiktaristu kasutamist TA-asutuste ja ettevõtete poolt, et kindlustada riikliku tähtsusega teadustaristu avatus avaliku, era- ja kolmanda sektori kasutajatele. Toetust antakse teadustaristu täiendavate kulude katteks, mis on seotud teadustaristu kättesaadavaks tegemisega väljaspool tuumiktaristu pidajat ning rahvusvahelisest koostööst tulenevate kohustustega.
Teenus 1.2.2. Teadustööks vajaliku taristu ja selle kasutamise toetamine
Teadustööks vajaliku taristu kasutamise toetamine, sh <ul style="list-style-type: none">
Toetatakse järjepidevalt teaduse ja kultuuri jaoks oluliste andmearhiivide ning teaduskollektsioonide säilitamist, täiendamist, digiteerimist ning kättesaadavaks tegemist.
Toetatakse teadusraamatukogude teavikute hankimist, elektrooniliste teadusandmebaaside ühishankeid, litsentside hankimist, teaduslikul otstarbel rahvusteaviku järekomplekteerimist, raamatukogude koondkataloog ESTER arendamist ja käigus hoidmist.

Juhtimiskorraldus

Teadussüsteemi programmi on koostanud ja selle eest vastutab Haridus- ja Teadusministeerium (HTM). Programmi elluviimise panustavad peale HTM-i SA Eesti Teadusagentuur (ETAg) ja Haridus- ja Noorteamet (Harno).

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja möödikute seiramise eest vastutab HTM. Programmi täitmise kohta antakse igal aastal aru tulemusvaldkonna „Teadus- ja arendustegevus ja ettevõtlus“ tulemusaruande raames. Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra, st kooskõlas riigi eelarvestrateegia ning riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste elluviimiseks vajalikud olulisemad arendusülesanded lisatakse HTM-i (arendus)tööplaanidesse, mille raames nende täitmist ka seiratakse.

Programmi juhtimistasandid on programm, meede ja tegevus. Teenuste juhtimine on asutuse planeerimistasand.

- **Programmi eesmärgi** saavutamise eest vastutab kantsler.
- **Programmi meetme** eesmärgi saavutamise eest vastutab asekanter.
- **Programmi tegevuste** elluviimise ja eesmärgi saavutamise eest vastutab osakonnajuhataja.